

ZOMREL MILAN LASICA

MGR. PETER CABADAJ

Milan Lasica, one of the most prominent personalities of modern Slovak culture and art, died in Bratislava on the 18th July 2021. The text briefly summarizes the admirable sixty-year career of this popular comedian and extremely versatile creator. From his university studies, he tightly cooperated with Július Satinský. The two brought an intellectual view to the world of satire. They are considered the founders of modern Slovak humour for their diversion from the simple, humorous narration. Lasica also appeared in several films, wrote songs and even published several books during his career. Most recently, he provided commentary on the current political events and discussed the old days on television.

Keywords: Milan Lasica; Július Satinský; Studio L + S; actor; singer; comedian; theatre; film

 peter.cabadaj5@gmail.com

Skon Milana Lasicu reflektovali hádam všetky slovenské i české printové aj elektronické médiá. Unisono konštatovali, že všestranný umelec zomrel v nedeľu 18. júla 2021 pri záverečnej klaňacke po koncerte s orchestrom Bratislava Hot Serenaders vo svojom domovskom Štúdiu L & S v Bratislave. Posledná pieseň, ktorú na jubilejnom koncerte interpretoval, bola akoby symbolicky šláger *Ja som optimista...*

Z tohto sveta odišiel do večnosti tak, ako žil – na javisku. Prakticky do záverečných chvíľ, posledného dychu hral v divadle, koncertoval, účinkoval v televíznych reláciách, písal. Nekrológy zvýrazňovali fakt, že išlo o obľúbeného komika, divadelného, filmového a televízneho herca, textára, speváka, dramaturga, scenáristu, režiséra, pedagóga, moderátora, glosátora či principála divadla. Menej sa už spomínalo, že Milan Lasica (nar. 3. 2. 1940 vo Zvolene) bol aj kvalitným dramatikom, fejtunistom, esejistom a publicistom.

L & S

Všeobecne známym sa stal najmä ako herec v autorských divadelných predstaveniach vedno s nerozlučnou dvojličkou Júliusom Satinským, s ktorým priniesli do domácej satiry intelektuálny pohľad na svet. Spoločenské udalosti komentovali s osobitým humorom a riadnou dávkou irónie.

Pre evidentný odklon od jednoduchého zábavného ľudového rozprávania ich možno plným právom považovať za zakladateľov moderného slovenského humoru. Vystúpenia bravúrne prelínali scénkami, skečmi, hudbou a piesňami, zdanlivo nevinnými dialógmi metaforicky „rozpítvávali“ situácie, v ktorých sa našli mnohí Slováci a Česi.

Milan Lasica vyštudoval dramaturgiu na Vysokej škole múzických umení v Bratislave (1962). Už počas štúdia vystupoval spolu so Satinským v autorských dialógoch v bratislavskej kaviarni Tatra. Koncom šesťdesiatych rokov účinkoval v Divadle na korze. Keďže mu v roku 1970 normalizačná štátna moc znemožnila pôsobiť na Slovensku, dva roky vedno so Satinským vystupovali v kabarete *Večerní Brno*. Od roku 1972 už nesmeli hrať svoje predstavenia ani tam. Vďaka ponuke Ivana Krajíčka a Kamila Peteraja istý čas účinkovali v spevohre Novej scény v Bratislave, od roku 1978 v činohre až napokon pre-

šli do novozaloženého Štúdia S (1982), kde Lasica od roku 1989 dlhodobo pôsobil ako riaditeľ.

Po mimoriadne úspešnom predstavení *Večer pre dvoch* (1966) bolo ďalším výrazným kabaretným celkom autorského tandemu Lasica & Satinský *Soirée* (1968). Tento legendárny program mal ohromný divácky ohlas – zároveň sa však stal aj jedným z dôvodov striktného zákazu uvádzania ich hier v nasledujúcich rokoch normalizačnej éry. Knižne stihli debutovať ešte v „zlatých šesťdesiatych“ zbierkou dramatických scénok a poviedok *Nečakanie na Godota* (1968). Oprávnené možno konštatovať, že už v spomenutých dielach zaujali ako nezameniteľní humoristi schopní problémovo reagovať na aktuálnu dobovú situáciu a spoločenskú atmosféru bez toho, aby produkovali konvenčnú a trápnu satiru. Medzi úspešné predstavenia z tohto obdobia ich tvorby patrí napríklad *Radostná správa pre všetkých, ktorí majú ťažkosti s mechúrom* (1969), *Ako vzniká sliedka* (1971), obísť nemožno ani knižný výber z viacerých inscenácií nazvaný *Lasica, Satinský a vy* (1970).

Tvorcovia vo svojich opusoch často rezignujú na dramatické postavy, vystupujú „sami za seba“ a narážajú tak tradíciu realistického divadla, v ktorom sa herec vciťuje do stvárňovanej figúry. Uvedeným zreteľom a tiež charakterom vlastného humoru sa priblížili legendárnej českej medzivojnovnej dvojici Werich & Voskovec. Komika Lasicu a Satinského bola založená na ironickom posunutí tých najbanálnejších životných situácií do absurdných rovín. Popri iných aspektoch dosiahli spomenutý efekt aj originálnym prístupom k jazyku, respektíve kreatívnym rozvíjaním celkových možností slovenčiny. Zároveň platí, že absurdná línia ich textov vôbec neznamená únik od reality, práve naopak, lebo pre autorov to bol spôsob, ako upozorniť na pohodlnú a nebezpečnú konvenčnosť v myslení, respektíve na prázdnotu jazyka, ktorým sa toto myslenie prejavuje. Typickú ukážku naznačenej línie predstavujú ich texty reflektujúce slovenskú národnú mentalitu. Zrkadlia ju so skeptickým humorom, bonmotmi, no hlavne bez zbytočných ornamentov a romantického pátosu.

Interesantnou epizódou biografie L & S je ich participácia na vydávaní recesistického „magazínu nenáročného diváka pre otázky zlatej strednej Európy“ *Infarkt* (1969). Až trinásť šéfredaktorov – všetko výrazných umeleckých zjavov – tejto legendárnej prílohy mesačníka *Mladá tvorba* naraz zabezpečovalo, že jeden odvolaný šéfredaktor mohol byť okamžite nahradený ďalším (V. Bednár, L. Dohnal,

Zľava Júliu Satinský, Stanislav Štepka a Milan Lasica v improvizovanom programe na javisku Štúdia L+S v Bratislave. Foto Jozef Uhliarik, zdroj: LA SNK

E. Havetta, K. Földvári, T. Janovic, M. Labuda. M. Lasica, I. Luther, J. Melkovič, I. Popovič, V. Popovič, J. Satinský, M. Vanek).

Ako ilustračný príklad zvrátenosti normalizačnej mašinérie spomenieme disidentský vklad Lasicu a Satinského do ikonického filmu *Pacho, hybský zbojník* (1975). Hoci boli autormi bravúrne vypointovaných dialógov a bonmotov (viaceré zľudoveli), na základe príkazu vedúceho ideologického oddelenia ÚV KSS Ľudovíta Pezlára nemohli figurovať v titulkoch. Vďačný režisér Martin Ťapák nepresadil „u súdruhov“ ani to, aby herecky stvárnil epizódne roly členov Pachovej zbojníckej družiny.

BOLO NÁS JEDENÁŠŤ

Koniec vynútenej prestávky znamenal pre excelentnú autorskú dvojicu, ktorú nezlomila ani svojvôľa totalitného komunistického režimu, najskôr možnosť prezentovať sa muzikálovou úpravou hry Jána Soloviča *Žobrácke dobrodružstvo* pod názvom *Plné*

vrecká peňazí (1975 – jeden z najhranejších slovenských muzikálov v dejinách) a Lasicovou dramatizáciou Mináčovho románu *Výrobca šťastia* (1985 – spolu s V. Mináčom). Až potom mohli uviesť svoje hry *Deň radosti* a *Náš priateľ René* s podtitulom *Voľne podľa Jozefa Ignáca Bajzu* (obe 1986). Posledné dva opusy vedno s televíznym kabaretným cyklom z osemdesiatych rokov *Nikto nie je za dverami* tvoria súčasť knihy *Tri hry* (1988). Inscenácia *Náš priateľ René* bola tiež začiatkom úspešnej kooperácie so skvelým hudobným skladateľom a „človekom hromadného výskytu“ Jarom Filipom.

Pokiaľ ide o Lasicove samostatné diela, najprv dominovali piesňové texty. Výbery z nich uzreli svetlo sveta v knihách *Bolo nás jedenásť* (1985), *Piesne o ničom* (1989), *Piesne a iné texty* (2003), *Slávne texty slávnych piesní* (2008), *Piesnenie* (2016) a iné. Účinný komický efekt jednotlivých textov spôsobuje už ich štylizovaná naivistická podoba. Napríklad pri rýmoch si autor často „pomáhal“ citoslovcami či uplatnením slova v nesprávnom páde. Zdanlivo „o ničom“ texty Milana Lasicu v skutočnosti nenápadne reflektujú smutno-smiešne stránky človečen-

skej letory, grobianstvo, ľudskú hlúposť, aroganciu, bezduchosť, malosť, „radostnú spokojnú obmedzenosť“... Iné majstrovské texty zas možno charakterizovať ako lyricko-komické obnažovanie drobných potešení a nuáns každodenného života. Hádám ani netreba zdôrazňovať, že legendárny štúdiový album *Bolo nás jedenásť* – autorskej a interpretačnej trojice Lasica, Satinský, Filip – patrí medzi najvýraznejšie tituly v histórii slovenskej populárnej hudby. Súčasne sa tento znamenitý „triumvirát“ stal symbolom slobodného kumštu, vtipného glosovania, zmysluplného humoru a inteligentnej zábavy. (Mimochodom, v auguste uplynulo osemdesiat rokov od narodenia Júliusa Satinského.)

„Dvojkniha“ *Zoči-voči* (1999), ktorú vydal spoločne s kamarátom Tomášom Janovicom, obsahuje Lasicove fejtóny zverejnené časopiseckou formou v predošlom decéni. Kultivované, jazykovo vycibrené fejtóny, glosy, úvahy, sentencie, bonmoty a gnómy z ďalšieho obdobia publikoval autor v zbierkach *Spoza dverí* (2003), *Bodka* (2007), *Bodka 2* (2009) a inde. Špeciálnu kategóriu predstavujú žánrovo rozmanité knižky *Listy Emilovi: Na fašírky mi nesiahaj* (2012), *Listy Emilovi I. – IV.* (2012 – 2014), *Frídrop Milana Lasicu* (2020).

MILOVAL VLASTNÝ SVET

Okrem Júliusa Satinského a Tomáša Janovica napísal Lasica tituly aj s Miroslavom Horníčkom, Stanislavom Šepkom či Pavlom Vilikovským, niekoľko publikácií mu vyšlo v susednom Česku (v tomto

smere patrí za riekou Moravou bezpochyby medzi najznámejších slovenských literárnych tvorcov). Zasluhou Kolomana Kertésza Bagalu (L. C. A.) vyšlo trojzväzkové súborné dielo s názvom *L & S* (1996 – 2000). Sporadicky sa Lasica venoval aj prekladaniu divadelných hier z češtiny (V. Havel, M. Uhde) a poľštiny (S. Mrožek).

Plným právom ho môžeme označiť za obľúbeného česko-slovenského umelca, čo azda najpresvedčivejšie ilustrujú filmové roly. Českí režiséri radi využívali Lasicovu striedmosť vo výraze, istý odstup a tajomnosť. Ako konkrétne príklady spomenieme účinkovanie v úspešných hraných filmoch *Srdečný pozdrav ze zeměkoule* (1982), *Samorost, Tři veteráni* (oba 1983), *Vážení přátelé, ano* (1989), *Saturnin* (1994), *Výchova dívek v Čechách* (1997), *Pastí, pastí pastičky* (1998) či *Obsluhoval jsem anglického krále* (2006).

Životný príbeh Milana Lasicu, ktorý bytostne miloval vlastný svet, potvrdzuje platnosť okrídleného výroku, že kým malí ľudia o prestíž bojujú, veľkí ľudia ňou disponujú. On nikdy nemusel o prestíž bojovať, za neho najpresvedčivejšie hovorilo to, čo za úctyhodných šesť decénií vytvoril. A do večnosti odišiel tak ako veľkí dramatickí umelci – priamo na divadelnej scéne. Generálne uznanie a pomyselný aplauz budú dlho sprevádzať tvorcov kumšt, myšlienky uložené v literárnych dielach, televízii či na filmovom plátne, jeho hlas bude znieť z množstva hudobných nosičov.

Češť pamiatke Milana Lasicu!

ZOZNAM POUŽITÝCH ZDROJOV

DOČEKAL, Boris. 2000. *Melancholický klaun Milan Lasica*. Jihlava : Listen. 128 s. ISBN 80-802360-3-0.

FÖLDVÁRI, Kornel. 2004. *Svet pre dvoch: O Lasicovi a Satinskom*. Levice : L. C. A. 125 s. ISBN 80-89129-1-5.

ZA RAJMUNDOM LAUROM

MGR. PETER CABADAJ

At the age of 77, a sculptor and restorer Rajmund Lauro died in Martin in July 2021. For thirty-six years, as an employee of the Matica Slovenská and then the Slovak National Library, he worked in the field of literary museum communication and the presentation of the life and work of prominent personalities of Slovak history.

Keywords: Rajmund Lauro; literary museology; fine arts; sculptor; restorer; Matica Slovenská

 peter.cabadaj5@gmail.com